

Een jaloersmakend mooie bron voor cultuurhistorisch onderzoek

Rudolf Dekker, *Observaties van een zeventiende-eeuwse wereldbeschouwer. Constantijn Huygens jr. en de uitvinding van het moderne dagboek*. Amsterdam: Panchaud, 2013. 183 p., ill. ISBN 978-90-820779-0-2. Prijs: € 15,00.

Het dagboek van Constantijn Huygens jr. (1628-1697) is een jaloersmakend mooie bron voor cultuurhistorisch onderzoek. Huygens jr., de zoon van de dichter, de broer van de natuurwetenschapper, was secretaris van stadhouder Willem III en stond midden in het politieke, diplomatieke, culturele en wetenschappelijke leven van zijn tijd. Hij schreef tijdens grote delen van zijn leven bijna dagelijks in zijn dagboek over alles wat hij meemaakte en dat was niet niets: Huygens stond in contact met kunstenaars en wetenschappers, ging met zijn werkgever Willem III mee op veldtochten en verbleef aan diens Engelse hof toen de stadhouder na de *Glorious Revolution* in 1688 ook koning van Engeland werd. Het dagboek levert aldus een zeer gevarieerd beeld van het laatste kwart

van de zeventiende eeuw op. Bovendien geeft het een inkijkje in het persoonlijk leven van Huygens zelf en de mensen om hem heen. Huygens deelde vele geheimen met zijn dagboek.

Wie een boekje van minder dan 200 pagina's aan zo'n rijke en veelzijdige bron wil wijden, staat voor een uitdaging. Wat komt er wel in en wat niet? Op welke aspecten van het dagboek leg je de nadruk? Rudolf Dekker is de uitdaging aangegaan in *Observaties van een zeventiende-eeuwse wereldbeschouwer. Constantijn Huygens jr. en de uitvinding van het moderne dagboek*, een mooi uitgegeven en handzaam boekje. Het is gebaseerd op de eerder bij Brill verschenen wetenschappelijke studie *Family, Culture and Society in the Diary of Constantijn Huygens jr., Secretary to Stadholder-King William III* (2013). Hoewel de inhoud van beide boeken grotendeels overlapt, is voor heel verschillende titels gekozen. Dat heeft natuurlijk alles te maken met de veronderstelde interesses van het beoogde publiek van de boeken, maar laat tegelijkertijd iets zien van de problemen die Dekker ondervindt bij het uitzetten van een duidelijke lijn. Wil hij zijn bron vooral gebruiken om iets te laten zien van de rol die familiebanden speelden in de laat zeventiende-eeuwse cultuur en maatschappij? Ligt de nadruk op Huygens' rol als secretaris van een belangrijke politieke leider uit die tijd? Of staat diens dagboek vooral symbool voor een nieuw soort egodocument, zoals de ondertitel van het Nederlandstalige boekje doet vermoeden?

Het komt allemaal aan bod, maar er is geen enkele richting die Dekker voortdurend volgt. In feite dekt de hoofdtitel *Observaties van een zeventiende-eeuwse wereldbeschouwer* de lading het beste: in het boekje zijn Huygens' observaties over van alles en nog wat verzameld en geordend. Het eerste hoofdstuk gaat over 'Familie en ambt', in het tweede staat de functie van het dagboek en aandacht voor tijdmeting centraal. Vervolgens zijn er zijn hoofdstukken over de belangrijke politiek-militaire gebeurtenissen van Huygens' tijd (de *Glorious Revolution* en de Negenjarige Oorlog), er wordt ingegaan op wat Huygens en de Nederlanders om hem heen opvalt aan

Engeland en de Engelsen, en Huygens boeken- en kunstverzameling krijgen aandacht. Net zo goed zijn passages uit het dagboek over bijgeloof en toverij, roddel en seks, en meiden en knechten aanleiding voor aparte hoofdstukken.

Is het erg dat Dekker zo breed uitwaaiert? Wat mij betreft niet. Zeker de geïnteresseerde leek voor wie het boekje bedoeld lijkt, zal alleen maar genieten van de afwisseling van onderwerpen en de toegankelijke manier waarop Huygens' observaties beschreven worden. En ook voor kenners van de periode leveren de observaties van Huygens spannende aanvullingen en nieuwe perspectieven op. Een specialist op zoek naar informatie over een bepaald aspect van Huygens' leven en tijd – een historisch letterkundige die precies wil weten wat Huygens en zijn tijdgenoten van bepaalde literaire ontwikkelingen of publicaties vonden bijvoorbeeld – wordt met dit werk weliswaar niet op zijn of haar wenken bediend, maar is door Dekkers inspanningen in ieder geval op het spoor gebracht van een relevante bron waarin hij of zij zelf nader onderzoek kan doen. Want dat is een van de belangrijkste verdiensten van de publicatie van beide werken over het dagboek: dat het boekje en de dagboekschrijver, Huygens jr., daarmee in de aandacht zijn komen te staan. Huygens jr. heeft altijd in de schaduw gestaan van zijn vader en broer, en ondanks de negentiende-eeuwse uitgave en eerdere studie door de succesvolle Britse historica Lisa Jardine genoot zijn dagboek maar geringe bekendheid. Daar brengt Dekker verandering in en iedereen kan de tekst van Huygens jr. raadplegen via de DBNL.

Wat dat betreft was het publiëksboekje *Observaties van een zeventiende-eeuwse wereldbeschouwer* misschien wel beter af geweest bij een andere uitgever. Hoewel het zoals gezegd mooi vormgegeven is, is het jammer dat er geen betere redactie gevoerd is. Het wemelt van de typfouten en de citaten uit het dagboek hadden soms wat meer toelichting behoeft. Kan een leek uit de voeten met zeventiende-eeuwse woorden als 'quereleren' (p. 121) of 'zoetelaars' (p. 130)? Wie niet bekend is met Panchaud kan bovendien niet makkelijk aan de uitgave komen, omdat ze alleen rechtstreeks bij de kleine uitgeverij besteld kan worden. Dit boekje had het verdiend om in grote stapels op de non-fictietafels van de boekwinkels te liggen. Het is een prachtig cadeau voor iedereen met historische interesse.

NINA GEERDINK
Universiteit Utrecht

Nieuwe aandacht voor Virginie Loveling

Virginie Loveling, *Sophie*. Inleiding door Daniël Vanacker. Brussel/Gent: ASP/Liberaal Archief, 2014. (Blauwe Maandag Reeks – Klassieken, reisverhalen, cahiers). 343 p. ISBN 978-90-5718-404-8. Prijs: € 25,00.

In 1982 werd het Liberaal Archief opgericht te Gent en in 2011 werd het erkend door de Vlaamse gemeenschap als 'archief- en documentatiecentrum op basis van maatschappelijk-filosofische stromingen'. Het heeft, aldus de intentieverklaring op de website, 'als wetenschappelijke instelling tot doel het verzamelen, bewaren en ontsluiten van alle bronnenmateriaal over de liberale beweging in België/Vlaanderen van het begin van de 19de eeuw tot heden', waarbij onder 'bronnenmateriaal' zowel 'archivalia stricto sensu als boeken en brochures, kranten en periodieken, foto's,